

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY

I

ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ

W GMINIE PAKOŚĆ

NA LATA 2013-2015

Wstęp

Rodzinę określa się jako małą grupę społeczną, składającą się z rodziców, ich dzieci i krewnych. Rodziców łączy więź małżeńska, rodziców z dziećmi- więź rodzicielska, stanowiąca podstawę wychowania rodzinnego, jak również więź formalna, określająca obowiązki rodziców i dzieci względem siebie.

Organizacja rodziny wpływa na formy wzajemnego odnoszenia się do siebie członków rodziny i prowadzi do ich ustalenia się. Role męża, żony, ojcostwa i macierzyństwa oraz rola dziecka realizują się w pełni i ujawniają bogactwo swej treści tylko w rodzinie zgodnej, harmonijnie funkcjonującej. Rodzice są dla dziecka pierwszymi dawcami wszelkich uczuć. Sposób, w jaki przejawiają miłość względem siebie oraz względem dzieci, jest bardzo ważny w kształtowaniu emocjonalnej atmosfery w rodzinie. Każde dziecko potrzebuje szczególnie dowodów prawdziwego uczucia ze strony rodziców, potrzebuje przejawu doceniania go i uznania. Bez tego nie ma ono żadnej pewności, że jest dobre, kochane i chciane. Dziecko szuka miłości ze strony rodziców, pragnie, aby byli oni z niego zadowoleni, oczekuje od nich pomocy, zapewnienia mu spokoju i szczęścia.

Rodzina poprzez zamierzone oddziaływanie opiekuńcze i wychowawcze, a także przez niezamierzony wpływ, wynikający ze wzajemnych stosunków uczuciowych i zespołu interakcji między członkami, oraz przez wzory osobowe rodziców przyczynia się do fizycznego, psychicznego i społecznego rozwoju dziecka.

Prawidłowo ukształtowana rodzina jest dla dziecka grupą odniesienia, z którą się identyfikuje, współtworzy ją i przyjmuje jej system wartości, poglądy, postawy, wzory zachowania i postępowania. Dostarcza mu solidnej podstawy, dzięki której może doświadczyć miłości, odczuwania, decydowania i wyobraźni. Zdrowe, funkcjonalne zasady pozwalają każdemu członkowi rodziny na plastyczność i spontaniczność. Błędy są traktowane jako okazje do rozwoju. Każda osoba jest postrzegana jako wyjątkowa, cenna i niepowtarzalna.

Rodzina, która nie spełnia swoich funkcji wychowawczych, jest nazywana rodziną dysfunkcyjną. Życie w takiej rodzinie sprzyja przyjmowaniu przez dzieci patologicznych wzorów postępowania, wypracowaniu swoich wzorców reagowania na różne sytuacje.

Jeśli rodzina z jakichś względów nie funkcjonuje prawidłowo, a jej członkowie są zainteresowani poprawą wzajemnych stosunków i relacji, wówczas mogą oni szukać pomocy w wielu różnych źródłach i instytucjach.

Programy gminne powstają m.in. po to, żeby wspomagać rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zapewnia rodzinom i ich dzieciom wielowymiarowy i zintegrowany system wsparcia, szczególnie w sytuacjach kryzysu i w obliczu trudności życiowych.

Podstawa prawna programu

Na podstawie art. 176 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie;
 - a) kosztów podnoszenia kwalifikacji przez asystenta rodziny;
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o których mowa w art. 29 ust. 2, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo- terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust.3;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy;
- 8) przekazywanie do biura informacji gospodarczej, o której mowa w art. 193 ust.8

Do zadań własnych gminy należy również obowiązek realizacji ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy z

dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej a także ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Podstawowe definicje

1. Asystent rodziny

Przez pewien czas wspiera rodzinę, aby w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci.

Termin „asystent” został wyprowadzony od słowa „asysta”, które jest określeniem osoby towarzyszącej komuś, współobecnej, pomagającej, będącej w pogotowiu. Asystent rodziny towarzyszy rodzicom w wprowadzeniu zmian w swoim myśleniu, zachowaniu oraz otoczeniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Asystentura rodziny polega na zindywidualizowanej pracy „w” rodzinie, „z” rodziną, „dla rodziny” (na jej rzecz), przy dominowaniu pracy „z rodziną”. Cechami charakterystycznymi asystowania jest indywidualizacja pracy wynikająca z małej liczby odbiorców, dostosowanie do określonych grup beneficjentów i ich realnych potrzeb, dawanie możliwości skierowania do nich dedykowanego wsparcia. Istotę asystentury rodziny trafnie opisano na stronie internetowej Federacji na Rzecz Reintegracji Społecznej w Warszawie. Asystent rodziny w tej koncepcji ma za zadanie zmienić stosunek osób w rodzinie do własnej sprawczości, zwiększyć ich poczucie wpływu na własne życie, podnieść samoocenę. Indywidualna pomoc służy rozwojowi kompetencji poszczególnych członków rodziny, osiągnięciu wyznaczonych przez nich celów, wzbudzaniu w nich wiary we własne możliwości oraz motywowaniu do podejmowania działań, do tej pory uznawanych za niemożliwe. Działania asystenta i rodziny zmierzają do jej usamodzielnienia i pozostawienia dzieci w rodzinie, w środowisku zapewniającym im poczucie bezpieczeństwa i prawidłowy rozwój. Takie rozumienie asystentury jest bliskie koncepcji budzenia sił ludzkich w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniach.

2. Piecza Zastępcza

To zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców, a obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

3. Koordynator pieczy zastępczej

Rodziny zastępcze niezawodowe, rodziny zastępcze zawodowe oraz rodzinne domy dziecka zostaną objęte opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który jest wyznaczany przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, po zasięgnięciu opinii, odpowiednio rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. Według ustawy organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej będzie wyznaczona przez starostę jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania.

4. Rodzina

Rodzina, jako instytucja społeczna jest w kręgu ciągłego zainteresowania wielu naukowców i specjalistów: socjologów, psychologów, pracowników socjalnych, pedagogów oraz wielu innych dziedzin nauki i praktyki. Wszystkie nauki w nieustannych badaniach nad rodziną wypracowały liczne, mniej lub bardziej szczegółowe, definicje określające rodzinę i jej charakter.

Augustin Comte, którego definicja rodziny, jako bardzo prosta bywa jedną z częściej przytaczanych w różnorodnych opracowaniach naukowych. Określa ona rodzinę jako podstawową grupę społeczną, na której opiera się społeczeństwo. Podejście systemowe zakłada, że rodzina jest systemem, który należy rozpatrywać całościowo. Założenie to oznacza wiele następstw, jak chociażby takie, że zmiana w jednej części systemu rodzinnego powoduje zmianę w pozostałych jego częściach.

Współczesne przeobrażenia rodziny każą odchodzić od ujmowania jej w kategoriach strukturalnych na rzecz nastawienia komunikatywnego. Zgodnie z takim podejściem można rozumieć rodzinę jako „duchowe zjednoczenie szczupłego grona osób skupionych we wspólnym ognisku domowym aktami wzajemnej pomocy i opieki, oparte na wierze w prawdziwą lub domniemaną łączność biologiczną, tradycje rodzinną i społeczną”.

Kościół katolicki przyjmuje definicję rodziny zgodnie z Katechizmem Kościoła Katolickiego, definiując ją jako małżeństwo kobiety i mężczyzny posiadające dzieci.

5. Rodzina zastępcza

To forma prawna sprawowania opieki nad dziećmi pozbawionymi całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, a także dziećmi niedostosowanymi społecznie. Chodzi w szczególności o dzieci osierocone lub takie, których biologiczni rodzice są nieznanymi albo pozbawieni władzy rodzicielskiej ewentualnie którym ograniczono władzę rodzicielską. Zgodnie z polskim prawem rodziną zastępczą może zostać małżeństwo lub osoba samotna (również mężczyzna!). Nie można ustanowić rodziny zastępczej dla dziecka, którego

przynajmniej jedno z rodziców ma pełnię władzy rodzicielskiej. Rodzina zastępcza otrzymuje pomoc pieniężną na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka.

6. Rodzina wspierająca

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka.

7. Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają jego niezbędne potrzeby, w szczególności bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne, religijne i zdrowotne; realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku; umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej; podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny; zapewnia dziecku korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych oraz dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych.

8. Placówki wsparcia dziennego

Wspierają rodziny poprzez objęcie dziecka dzienną opieką i wychowaniem. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie:

1. Opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych
2. Specjalistycznej
3. Pracy podwórkowej, realizowanej przez wychowawcę

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku: opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne i logopedyczne oraz realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w połączonych formach.

Diagnoza

Gmina Pakość od kilku lat prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny m.in. poprzez realizację działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne oraz stowarzyszenia funkcjonujące na terenie Gminy.

W strukturach organizacyjnych Ośrodka Pomocy Społecznej w Pakości funkcjonują placówki opiekuńcze wsparcia dziennego- Świetlica Środowiskowa „Słoneczko” dla uczniów z zaburzoną strukturą rodziny oraz Świetlica Środowiskowa „Przystań” przeznaczona dla osób w podeszłym wieku oraz osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie z terenu Gminy Pakość.

Pierwsza ze świetlic jest miejscem dziennego pobytu dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. W roku 2012 na zajęcia uczęszczało 29 dzieci w wieku 6- 12 lat. Aktualnie opieką pedagogiczną objętych jest 18 dzieci, z którymi pracuje dwóch pedagogów. Zajęcia w świetlicy odbywają się w oparciu o program merytoryczny, realizowany w sposób ciągły. W placówce prowadzone są w szczególności następujące formy działania:

- sprawowanie opieki nad dzieckiem, polegającej na wspomaganiu i uzupełnianiu funkcji rodziny,
- udzielanie indywidualnej pomocy pedagogicznej w sytuacjach konfliktowych, kryzysach rodzinnych i szkolnych,
- udzielanie pomocy dydaktycznej, w odrabianiu zadań domowych, a także pomoc w wyrównywaniu deficytów i opóźnień w nauce,
- prowadzenie stałej pracy z rodziną dziecka,
- współpraca z pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny oraz z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rodziny.

Świetlica czynna jest codziennie od poniedziałku do piątku w godzinach 11-19. Dzieci odrabiają lekcje, uczestniczą w grach i zabawach grupowych, zajęciach plastycznych, sportowo rekreacyjnych, plenerowych oraz wyjazdach. Prowadzone są warsztaty socjoterapeutyczne, które stanowią okazję do wypróbowania i wyćwiczenia właściwych sposobów zachowania oraz nabycia nowych umiejętności zwłaszcza interpersonalnych, a przede wszystkim takich jak: asertywność, podejmowanie decyzji, radzenie sobie z trudnymi sytuacjami, poszukiwanie wsparcia i pomocy. W trakcie pobytu w świetlicy dzieci otrzymują wyżywienie w postaci podwieczorku i kolacji. Wykwalifikowaną kadrę wspomagają na co dzień wolontariusze w zakresie opieki nad dziećmi oraz w czynnościach gospodarczych.

Druga ze świetlic zapewnia wsparcie społeczne nie tylko osobom starszym i niepełnosprawnym ale szczególnie osobom niepełnosprawnym intelektualnie, u których inwalidztwo istnieje od dzieciństwa. Udzielana jest pomoc w zakresie zwiększenia ich zdolności adaptacyjnych, zaradności i samodzielności życiowej a także ich integracji ze społeczeństwem. Uczestnicy biorą udział w:

- terapii zajęciowej,
- zajęciach rozwijających zainteresowania, warsztatach twórczych, zajęciach sportowych
- działaniach integracyjnych, imprezach środowiskowych,
- rehabilitacji ruchowej i indywidualnej,
- konsultacjach psychologicznych i psychiatrycznych.

Świetlica czynna jest codziennie w godz. od 8-14, w zajęciach bierze udział do 20 osób.

Ponadto na terenie Gminy Pakość funkcjonują dwie świetlice opiekuńczo profilaktyczne w Radłowie i Kościelcu oraz jedna świetlica socjoterapeutyczna w Pakości, prowadzone przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Placówki te skierowane są głównie dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym. Dwie pierwsze prowadzą zajęcia profilaktyczne dla 30 dzieci i młodzieży 2 razy w tygodniu, średnio po 3,4 godziny (dane na koniec XII 2012). Natomiast świetlica socjoterapeutyczna działająca przy szkole Podstawowej w Pakości jest odpowiedzią na narastające problemy wychowawcze i opiekuńcze uczniów pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych. W zajęciach prowadzonych przez wykwalifikowaną kadre, w dwóch grupach, 2 razy w tygodniu po 2 godziny uczestniczy 20 dzieci a ich głównym celem jest niwelowanie zaburzeń emocjonalnych. Realizacja celów terapeutycznych, edukacyjnych oraz rozwojowych pozwala z kolei wzmocnić osobowość dziecka powodując jednocześnie rozwijanie poczucia własnej wartości, samodzielne i twórcze myślenie oraz umiejętne komunikowanie się z otoczeniem.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Pakości wykorzystuje szansę na pozyskanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Pakość. Dodatkowe środki pochodzą z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (PO KL) oraz Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2009-2013 (PO FIO). Dzięki realizowanym projektom podejmowane są różnego rodzaju działania w formie warsztatów skierowanych do rodziców podnoszących ich kompetencje rodzicielskie oraz działania skierowane do całych rodzin tj. wyjazdy integracyjne, pikniki i festyny rodzinne. Podobne działania w ramach projektów EFS kierują organizacje pozarządowe działające na naszym terenie.

Diagnoza lokalna dotycząca dysfunkcyjności rodzin w zakresie funkcji opiekuńczo-wychowawczych została dokonana w oparciu o dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Pakości oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

Z analizy dokumentacji prowadzonej przez pracowników socjalnych wynika, że bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zdiagnozowano w 122 środowiskach, przy czym część tych rodzin, przy zapewnieniu wsparcia OPS w Pakości jest w stanie zapewnić dziecku właściwy rozwój duchowy i fizyczny, co daje szansę na pozostawienie dziecka w rodzinie naturalnej.

Opierając się na założeniach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Gmina rozszerzyła swoją działalność poprzez zatrudnienie asystenta rodziny.

Rola asystenta rodziny zaczyna się już na etapie profilaktyki i polega na aktywnym wspieraniu rodziny. Zadaniem asystenta jest całościowe wspieranie rodzin wychowujących dzieci, zagrożonych różnymi dysfunkcjami. Asystent reaguje na sygnały wskazujące na powstawanie w rodzinie problemów związanych z jej prawidłowym funkcjonowaniem, otrzymywane z różnych źródeł: od pracownika socjalnego, pedagoga szkolnego, kuratora, z policji czy też opiekunki środowiskowej. Głównym celem pracy asystenta rodziny jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenia do rozdzielenia rodziców z dziećmi.

W roku 2012 w 13 środowiskach nadzorowanych przez pracowników socjalnych stwierdzono bezpośrednie zagrożenie dla dobra małoletnich dzieci, wynikające z poważnych problemów w funkcjonowaniu rodzin, w związku z czym zostały one objęte pomocą asystenta rodziny. Liczba dzieci przebywających w tych rodzinach wynosi 21.

Do głównych zadań asystenta w pracy z tymi rodzinami należy w szczególności: udzielanie pomocy rodzinie w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prowadzenia prawidłowego gospodarstwa domowego, pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi, podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin, ścisła współpraca z jednostkami działającymi na rzecz rodziny.

Asystent rodziny dokonuje także okresowej oceny sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, pracuje z rodzicami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na rzecz ich powrotu do domu rodzinnego oraz opiniuje kandydatów na rodziców zastępczych. Wykonuje pracę również w godzinach popołudniowych co pozwala na właściwy nadzór nad rodzinami i ich monitorowanie.

Asystent na co dzień korzysta z pomocy rodzin wspierających. W roku 2012 nie zawarto jednak żadnej umowy z rodzinami wspierającymi ponieważ, sformalizowanie tej współpracy nie spotkało się z ich aprobatą, co spowodowało, że po stronie Ośrodka nie było żadnych kosztów wynikających z ewentualnych umów.

Asystentura rodzin nie powstrzyma szeregu patologii w rodzinach na terenie naszej Gminy, ale z pewnością je zminimalizuje. Na bieżąco informujemy Sąd Rejonowy w Inowrocławiu o stwierdzonych nieprawidłowościach w ich funkcjonowaniu. Jeśli dobro dzieci tego wymaga zwracamy się do Sądu o rozważenie możliwości zabezpieczenia dzieciom opieki w placówce opiekuńczo wychowawczej.

W przypadku niemożności zapewnienia opieki przez rodzinę i przy wyczerpaniu lokalnych form wsparcia rodziny, po wydaniu postanowienia Sądu w przedmiotowej sprawie Powiat organizuje pieczę zastępczą w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. Do zadań Gminy w myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy ponoszenie częściowych wydatków związanych z umieszczeniem dziecka w wyżej wskazanych formach pieczy zastępczej. W pierwszym roku realizacji zadań wynikających z ustawy nie umieszczono żadnego dziecka pochodzącego z terenu naszej Gminy w pieczy zastępczej, zatem nie zostały poniesione żadne wydatki z tego tytułu.

W wyniku analizy środowisk nadzorowanych przez pracowników socjalnych i asystenta rodziny należy uznać, że istnieje zagrożenie, iż działania podejmowane przez Ośrodek okażą się niewystarczające, głównie z powodu braku współpracy rodziny. Zatem w sytuacji zagrożenia dobra i bezpieczeństwa dziecka sąd rodzinny może zarządzić środek zapobiegawczy w formie umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub w rodzinie zastępczej. W roku 2012 skierowano do Sądu Rejonowego w Inowrocławiu 7 wniosków o wgląd w sytuację rodzinną dzieci. W każdej z tych spraw pracownicy Ośrodka czynnie uczestniczyli w prowadzonym postępowaniu sądowym na każdym jego etapie. Z informacji uzyskanej z Zespołu Kuratorów Zawodowych dla Nieletnich ustalono, że w 23 przypadkach rodzin niewydolnych wychowawczo z terenu naszej Gminy rodzice mają ograniczoną władzę rodzicielską i nadzorowane są przez kuratora.

Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu wynika, że z terenu Gminy Pakość w roku 2010 w 17 rodzinach zastępczych spokrewnionych i niespokrewnionych przebywało 19 dzieci, w roku 2011 w 15 rodzinach zastępczych spokrewnionych i niespokrewnionych przebywało 17 dzieci, natomiast w roku 2012 w 11 rodzinach zastępczych spokrewnionych i niespokrewnionych przebywało 11 dzieci. W czterech przypadkach rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej. W placówkach

opiekuńczo-wychowawczych w latach 2010-2012 z terenu naszej Gminy przebywało 18 dzieci.

Ośrodek Pomocy Społecznej na wniosek Sądu każdorazowo opiniuje kandydatów na rodziny zastępcze zamieszkujących teren naszej Gminy, dzięki czemu posiada wiedzę na ich temat co pomaga w późniejszym czasie w pracy z rodziną biologiczną dziecka. W roku 2012 wydano 2 opinie dotyczące rodzin zastępczych na potrzeby Sądu. Asystent rodziny czynnie uczestniczy w posiedzeniach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w sprawie okresowej oceny dzieci przebywających w pieczy zastępczej. Od maja 2012r. odbyły się 3 posiedzenia w poruszanej problematyce.

Odrębnym problemem jest wychowywanie dzieci w rodzinie niepełnej i nielożenie na utrzymanie dzieci przez rodzica zobowiązanego do płacenia alimentów. Z danych zgromadzonych w referacie funduszu alimentacyjnego w OPS wynika, że 67 rodzin korzysta ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego na 102 uprawnionych dzieci.

Natomiast problemem przemocy w rodzinie na terenie Gminy zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny skupiający wśród swoich członków przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych działających na rzecz przeciwdziałania temu zjawisku. Koordynatorem Zespołu jest pracownik socjalny OPS na co dzień współpracujący m.in. z asystentem rodziny. Z informacji uzyskanych z Komisariatu Policji w Pakości wynika, że w roku 2012 zostało podjętych 17 interwencji dotyczących przemocy domowej, założono 17 Niebieskich Kart. Zespół Interdyscyplinarny natomiast procedurę Niebieskiej Karty prowadził w 25 środowiskach w 2012 roku. Kwestię rozwiązywania problemów przemocy w Gminie Pakość reguluje Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Pozyskane powyżej informacje stanowią m.in. podstawę do opracowania celów i kierunków działań lokalnych służb pomocowych w zakresie poprawy funkcjonowania rodzin dysfunkcyjnych na terenie naszej Gminy. Natomiast zadania ujęte w Programie będą dążyć do wspierania rodziny przeżywającej trudności celem przywrócenia jej zdolności do wypełniania prawidłowych ról społecznych.

Założenia programu

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej, w tym wypadku na organach Gminy Pakość.

Obowiązek ten, jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości, zwłaszcza gdy przepisy ustawy przewidują możliwość zlecenia realizacji tych zadań przez organy jednostek samorządu terytorialnego. Uchwałą Rady Miejskiej nr XII/89/2011 z dnia 28 grudnia 2011r. zadania te zostały przekazane do realizacji przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Pakości.

Program wspierania rodziny nastawiony jest w głównej mierze na rozwiązywanie sytuacji, gdy rodzina i dziecko pozbawione są możliwości rozwijania się w swojej naturalnej rodzinie ze szczególnym uwrażliwieniem ze strony pomocy pracownika socjalnego i asystenta rodziny. Organizowanie i zapewnienie opieki dzieciom pozbawionym właściwej opieki rodzicielskiej jest obowiązkiem ustawowym samorządów gminnych .

Działalność osób odpowiedzialnych za wspieranie rodziny i wypełnianie jej funkcji opiekuńczo wychowawczej prowadzona będzie na trzech poziomach:

- 1) adresowana do rodzin o niskiej świadomości roli rodziny oraz konieczności wspierania jej poprzez wdrażanie działań prorodzinnych w środowiskach lokalnych,
- 2) adresowana do rodzin o słabych przygotowaniach do pełnienia ról w małżeństwie i rodzinie oraz do budowania więzi rodzinnej ,
- 3) adresowana do rodzin o zbyt małej aktywności własnej mających roszczeniowe zachowania i niską aktywność zawodową .

Głównym założeniem programu jest wspieranie osób odpowiedzialnych za pomoc rodzinie przeżywającej trudności oraz upowszechnienie wiedzy o możliwości korzystania z wszelkich form placówek wsparcia w celu godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia w rodzinie.

Zasadą nadrzędną programu jest ścisła współpraca z podmiotami świadczącymi pomoc rodzinie : Ośrodek Pomocy Społecznej (asystent rodziny i pracownik socjalny), Powiatowe

Centrum Pomocy Rodzinie, szkoły, sądy, policja, prokuratura, kuratorzy, placówki służby zdrowia, stowarzyszenia, poprzez tworzenie wspólnych projektów .

Szerokie spektrum zadań stojących przed asystentem rodziny, począwszy od określenia na wstępie warunków współpracy, przez właściwe udzielanie rodzinie wsparcia w różnych sytuacjach życiowych, wreszcie – po monitorowanie sytuacji rodziny po zakończeniu relacji pomagania, podyktowane było potrzebą wsparcia rodziny w postaci czystej pracy socjalnej, w której pomoc finansowa i materialna leżałaby w kompetencji ośrodka pomocy społecznej ,natomiast asystent rodziny miałby za zadanie towarzyszyć rodzinie w organizacji i wypełnianiu przez nią codziennych obowiązków .

Asystent rodziny z uwagi na zróżnicowany charakter podejmowanych działań będzie musiał nie tylko dysponować umiejętnościami w pracy z systemem rodzinnym, ale także będzie musiał posiadać interdyscyplinarną wiedzę na temat zasobów środowiska lokalnego – m.in. podmiotów wspierających rodzinę na poziomie lokalnym.

Asystent rodziny jest w Polsce nową formą wsparcia rodziny przeżywającej trudności .

Pierwsze doświadczenia w zatrudnianiu asystentów rodziny wskazują, że w różnych regionach Polski osobom na tym stanowisku stawiane są niejednolite wymagania formalne i nieformalne np. związane z poziomem wykształcenia czy ich psychologicznym profilem umiejętności zawodowych .

Ujawniła się również istotna rola w budowaniu odpowiedniej współpracy pomiędzy asystentem rodziny a pracownikiem socjalnym. Interdyscyplinarność działań, tworzenie sieci współpracy z różnymi podmiotami działającymi na rzecz wsparcia rodziny to wyzwania przed którymi stanie Ośrodek Pomocy Społecznej w Pakości oraz instytucje i organizacje wspierające rodziny w ich funkcjonowaniu. Rozwiązania dotyczące tego tematu mają odzwierciedlenie m.in. w określonych poniżej celach Programu.

Cele i realizatorzy programu wspierania rodziny

Misją niniejszego programu jest zapewnienie rodzicom i ich dzieciom z terenu Gminy Pakość wielowymiarowego i zintegrowanego systemu wsparcia.

Na podstawie dokonanej diagnozy sytuacji rodzin w Gminie oraz na podstawie obowiązującego stanu prawnego zdefiniowano cele programu.

Do najważniejszych celów programu wsparcia rodzin naturalnych należy:

- podnoszenie standardu pracy służb i instytucji służb pomocowych;
- zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych;

- edukowanie i wczesne interweniowanie w rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- rozwijanie środowiskowych form pomocy rodzinie;
- zapewnienie dzieciom z terenu Gminy Pakość opieki, która gwarantowałaby zaspokojenie ich potrzeb psychofizycznych i właściwe warunki do prawidłowego rozwoju.

Cele szczegółowe programu wsparcia rodziny i kierunki działań:

a) tworzenie spójnego systemu wspierania dziecka i rodziny

Kierunki działań:

- Koordynowanie działań różnych instytucji i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny w Gminie Pakość,
- Wdrożenie kompleksowego systemu działań profilaktyczno-interwencyjnych obejmujących całą rodzinę,
- Opracowanie i zorganizowanie systemu postępowania z rodziną zagrożoną umieszczeniem dziecka w placówce lub innej formie opieki zastępczej,

b) rozpoznawanie i profesjonalna ocena zagrożeń dobra dziecka, wzmocnienie roli i funkcji rodziny

Kierunki działań:

- Tworzenie rejestru dzieci zagrożonych umieszczeniem w zastępczych formach opieki,
- Umożliwienie rodzinom wymagającym wsparcia łatwego dostępu do specjalistów,
- Pomoc metodyczna dla osób pracujących z rodziną dysfunkcyjną.

c) rozwijanie umiejętności i kompetencji rodzicielskich

Kierunki działań:

- Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- Zapewnienie rodzinom łatwego dostępu do specjalistów,
- Udział w warsztatach współfinansowanych ze środków EFS

d) wspomaganie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodziny poprzez formy wsparcia dziennego

Kierunki działań:

- Udzielanie wsparcia rodzinom niezaradnym przez asystenta rodziny,
- Organizowanie zajęć pozaszkolnych w świetlicy środowiskowej,
- Stwarzanie warunków do powstawania rodzin wspierających,

- Tworzenie grup edukacyjnych dla rodziców wymagających pomocy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

e) pomoc w zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży

Kierunki działań:

- Organizowanie wypoczynku letniego i zimowego dzieciom i młodzieży z rodzin wymagających wsparcia,
- Organizowanie różnorodnych zajęć i imprez okolicznościowych dla dzieci z rodzin wymagających wsparcia,

f) przywracanie prawidłowego funkcjonowania rodzin

Kierunek działań:

- Umożliwienie skorzystania z terapii rodzinom wymagających wsparcia,
- Umożliwienie skorzystania z mediacji,
- Umożliwienie uczestniczenia w grupach wsparcia.

g) przygotowanie rodzin biologicznych do powrotu dzieci funkcjonujących w zastępczych formach opieki

Kierunki działań:

- Podejmowanie działań na rzecz przywracania więzi rodzinnych,
- Umożliwienie rodzicom udziału w różnego rodzaju terapii.

Powyżej wskazane cele będą realizowane w sposób ciągły, poprzez działanie edukacyjne, terapeutycznie wspierające, działania zmierzające do integracji rodziny z otoczeniem. Będą podejmowane działania przeciwdziałające degradacji rodziny, działania podnoszące kwalifikacje zawodowe osób zajmujących się rodzinami i pracą z rodzinami, tworzenie miejsc pracy dla pracowników i podopiecznych.

SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU

Przewidywane formy działania w ramach realizacji celów Programu:

1. Systematyczna współpraca instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy społecznej
2. Edukacja rodzin zagrożonych dysfunkcją oraz wczesna interwencja w tych rodzinach,
3. Wspieranie rodzin w rozwiązywaniu problemów wychowawczych,

4. Wspieranie rodzin we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez pracę socjalną z rodziną,
5. Prowadzenie kampanii na rzecz rodziny,
6. Upowszechnianie informacji o instytucjach świadczących specjalistyczne poradnictwo (strony internetowe, ogłoszenia, itp.)
7. Aplikowanie o dodatkowe środki na rozwój działań podnoszenia kompetencji rodzicielskich.

ADRESACI PROGRAMU

Program skierowany jest do mieszkańców Gminy Pakość.

PODMIOTY FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE GMINY PAKOŚĆ ŚWIADCZĄCE POMOC W ZAKRESIE WSPIERANIA DZIECKA I RODZINY

1. Ośrodek Pomocy Społecznej,
2. Komisariat Policji, Prokuratura,
3. Zespół Interdyscyplinarny i Organizacje Pozarządowe: „Kraina Rozwoju” i „Pomocna Dłoń”,
4. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
5. Wszystkie szkoły i przedszkola działające na terenie Gminy Pakość,
6. Kuratorzy społeczni,
7. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej,

REALIZATORZY PROGRAMU

1. Ośrodek Pomocy Społecznej,
2. Urząd Miejski w Pakości
3. Placówki Oświatowe.

Realizatorzy programu winni przy realizacji zadań wynikających z Programu współpracować z następującymi podmiotami:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,

- Komisariat Policji, Prokuratura,
- Sąd, Kuratorzy zawodowi
- Powiatowy Urząd Pracy
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia

OKREŚLENIE SPODZIEWANYCH REZULTATÓW

1. Poprawienie funkcjonowania rodzin z problemami poprzez zrealizowanie celów głównych szczegółowych,
2. Podniesienie jakości usług świadczonych przez jednostki zaangażowane w Program,
3. Gromadzenie danych na temat działań podejmowanych na rzecz opieki nad dzieckiem i rodziną,
4. Poprawa sytuacji dziecka w środowisku szkolnym,
5. Poprawa stanu bezpieczeństwa rodziny, dzieci i młodzieży,
6. Zmiana postaw społecznych,
7. Zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do całodobowych placówek opiekuńczo wychowawczych poprzez poszukiwanie i tworzenie rodzin zastępczych.
8. Zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych,
9. Ograniczanie zjawiska wykluczenia społecznego poprzez wzrost aktywności zawodowej rodziców i podejmowanie walki z uzależnieniami.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

W realizacji działań programowych stosowane będą mechanizmy finansowe pozwalające na jak najskuteczniejsze i najpełniejsze wykonywanie założonych zadań. Szczególne znaczenie ma tu plan finansowy, który pozwala na zaangażowanie środków pochodzących z różnych źródeł:

- 1) budżet gminy
- 2) budżet państwa
- 3) środków Unii Europejskiej
- 4) innych funduszy w tym programów i pozabudżetowych źródeł finansowania.

Trudno tu jednak wskazać kwoty środków finansowych związanych z realizacją programu, gdyż są one ze wszystkich wymienionych źródeł przyznawane corocznie i w różnej wysokości. W zakresie planowania środków należy uwzględnić przede wszystkim:

- koszty personalne asystenta rodziny (w tym wynagrodzenie, ryczałt za używanie pojazdu prywatnego dla celów służbowych lub delegacje, badania okresowe, szkolenia, w tym szkolenia specjalistyczne,

- koszty umieszczenia dziecka po raz pierwszy w pieczy zastępczej:

1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

- koszty wynikające z umów zawartych z rodzinami wspierającymi

Zgodnie z art. 197 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej, przy czym wysokość dotacji nie może przekroczyć 50% wydatków przeznaczonych na realizację zadania zastrzeżeniem ust. 2.

Jeżeli środki przeznaczone na dotację, o której mowa w ust. 1, pochodzą z programów, o których mowa w art. 187 ust.1 pkt 5, wysokość dotacji nie może przekroczyć 70% wydatków przeznaczonych na realizację zadania. Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań z programów, o których mowa w art. 187 ust.1 pkt 5, udzielane są na podstawie umowy, która określa w szczególności:

1) szczegółowy opis zadania, w ty cel, na jaki dotacja została przyznana, i termin jego wykonania;

2) wysokość udzielonej dotacji;

3) termin wykorzystania dotacji;

4) termin i sposób rozliczenia udzielonej dotacji;

5) termin zwrotu niewykorzystanej części dotacji, przy czym termin ten nie może być dłuższy niż 15 dni od określonego w umowie dnia wykonania zadania;

6) tryb kontroli wykonania zadania.

W roku 2012 w rozdziale 85206 na realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zabezpieczono środki w kwocie 58.581 zł, wykorzystano środki na poziomie 28.126,80 w tym 22.500 pochodziło z dotacji budżetu państwa w ramach konkursu na dofinansowanie kosztów zatrudnienia asystenta rodziny. Plan finansowy na rok 2013 zakłada w tym rozdziale środki w wys. 62.814 zł.

MONITORING

Nieodzownym elementem towarzyszącym wdrażaniu programu jest jego monitorowanie i ocena realizacji. Monitoring programu umożliwi wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz podejmowanie bieżących działań korygujących. Uzyskane informacje pozwolą na planowanie działań i rozwijanie programu. Ocena poszczególnych działań odbywać się będzie na podstawie corocznej analizy realizacji założeń programu. Ocena, która zostanie przeprowadzona po zakończeniu realizacji programu, pozwoli określić wszystkie uzyskane efekty oraz wskazać, które ułatwiły bądź utrudniały jego realizację.

Ponadto zgodnie z art. 179 pkt 1 cytowanej wyżej ustawy w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt składa radzie gminy sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań. Jednostką odpowiedzialną za przygotowanie powyższego sprawozdania będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Pakości.

EWALUACJA PROGRAMU

Miejscem realizacji programu jest obszar Gminy Pakość. Program jest zgodny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Pakość na lata 2008-2015, celem strategicznym oraz jego kierunkami i działaniami. Koordynatorem programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Pakości. Program ma charakter otwarty, będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb.

PODSUMOWANIE

Celem działalności profilaktycznej jest zapobieganie negatywnym stanom rzeczy, zarówno tym, które dopiero mają zaistnieć, jak i tym, które w postaci załączkowej już istnieją. Działając w myśl zasady, że „lepiej zapobiegać niż leczyć”, powinno się promować działania profilaktyczne ukierunkowane na wspieranie rodzin niewydolnych w opiece nad dziećmi.

Temu właśnie ma służyć praca asystenta rodziny, który będzie pomagał przezwycięzać problemy pojawiające się na bieżąco w domach rodzin biologicznych.

Wychodzi się z założenia, że dla prawidłowego rozwoju dziecka niezbędne jest zapewnienie mu opieki w rodzinie naturalnej lub w warunkach maksymalnie zbliżonych do tych, jakie w niej występują.

Podjęte działania pozwolą jak najdłużej utrzymać dziecko w środowisku rodzinnym.

Osiągniemy to dzięki rozwojowi poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego i rozwój sieci środowiskowych placówek wsparcia dziennego.

Bardzo istotnym działaniem na rzecz utrzymania prawidłowo funkcjonującej rodziny jest również wsparcie finansowe i materialne pozwalające na wyjście z sytuacji kryzysowej.

Dzieci, które zostały pozbawione właściwej opieki i wychowania w rodzinie biologicznej, zostaną przyjęte do rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka.

Należy jednak dążyć do skracania okresów pobytu dzieci w zastępczej formie opieki na rzecz powrotu do rodzin biologicznych. Im krócej dzieci przebywać będą w instytucjonalnych formach opieki, tym lepiej dla nich i taniej dla organizatora.

Aby podołać temu wyzwaniu niezbędna jest więc ścisła współpraca pomiędzy instytucjami oraz wypracowanie sprawnego i efektywnego systemu działań wpływających na poprawę sytuacji dziecka i rodziny. Tak rozumiany program może stanowić pełne, kompleksowe ujęcie systemu wsparcia dziecka i rodziny.